

Velký – odmítaný – doceněný: Josef Plečnik

Název emise: Jože Plečnik

Den vydání: 7. června 2017

Hodnota: 32 Kč – č. A 930 (ČP)

Výtvarný návrh: Jan Kavan

Rytec: Miloš Ondráček

Rozměr známkového obrazu: 40 x 26 mm

Rozměr aršíku: 81 x 110 mm

Tisk: Poštovní tiskárna cenin, Praha

Druh tisku: OTp+OF;

Tisková forma: 1 AP se dvěma známkami a kuponem

Papír: oz; **Náklad:** 45 tis. aršíků

FDC: OTp; v barvě černé; **Tisk:** PTC Praha

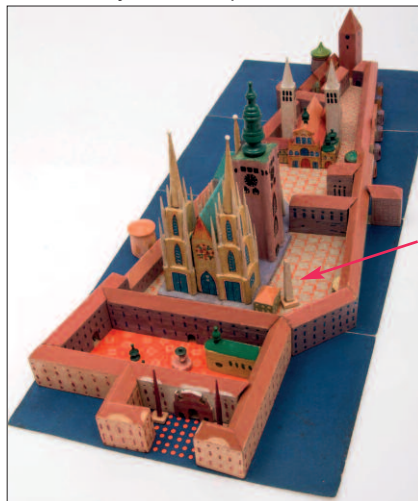
Náklad FDC: 3.500

Abychom začali od Adama, podívejme se napřed na jméno architekta, jemuž je aršík věnován. S uváděním

„křestních“ jmen cizích osobností je to u nás značně nejednotné. Některá překládáme (královna Alžběta a nikoli Elisabeth, Karel Marx a ne Karl), jiná uvádíme v původní podobě (princ Charles a ne Karel, Vladimir Putin, ne Vladimír) a některá dokonce komolíme (Cézar namísto počeštěného César nebo původního Caesar). U Plečnika však jdeme ještě dál – uvádíme různé varianty Josip a Jože, já bych se však přikláněl k Josefovi. Jemu samotnému by to ale nejspíš bylo jedno, měl na práci důležitější věci.

Mě jeho tvorba zaujala už v předškolním věku, ale to jsem ještě netušil, že jde o Plečnikovo dílo. Dostal jsem totiž stavebnici Pražský Hrad (tak se jmenovala – s velkým „H“, a od té doby to tak píšu, i když asi už ne v souladu s Pravidly; když na to teď vzpomínám, docela se mi po ní zastesklo, kde je jí asi konec?), a ta obsahovala jednotlivé domy, paláce a chrámy, z nichž šlo složit celý ten areál. Byl tam taky malinký Mrákotínský obelisk, ten mě zaujal nejvíc, protože se žádný té stavbě nepodobal a já si lámal hlavu, k čemu tam na třetím nádvoří je a proč tam stojí. Dneska už dávno vím, že jde o památník vztyčený k 10. výročí vzniku Republiky československé, který objednal a osobně zaplatil prezident Masaryk a navrhl právě Plečnik.

Dnes už historická stavebnice Pražský Hrad, vystavená na pardubickém zámku (stejnou jsem měl jako kluk).

Stavebnici Pražský Hrad jsem nakonec našel, tedy alespoň na obrázku, nově restaurovanou ji vystavují v Pardubickém zámku jako součást sbírky tamního Muzea hraček. Obelisk stojí vedle sochy sv. Jiří bojujícího s drakem, motiv byl připomenut na známkách a aršíku v roce 1946. Autorem kašny, který je podstavcem sochy, je rovněž J. Plečnik.

Šlo přitom jen o dvě z dlouhé řady realizací, které na Hradě provedl. V této souvislosti se o něm občas píše, že díky zakázce na úpravy Pražského Hradu získal u nás nový domov. To není přesné, on u nás začal žít už mnohem dříve, v roce 1911, kdy sem v osmácti let přišel jako nově jmenovaný profesor Uměleckoprůmyslové školy. To už měl za sebou úspěšné působení ve Vídni, kde se po absolvování Umělecké akademie rychle prosadil jako architekt. Jeho moderní stavby zaujaly i naše tvůrce, dokonce tak, že mu navrhli členství ve spolku výtvarných umělců Mánes, které Plečnik přijal. Spolkové časopisy Styl a Volné směry pak pravidelně referovaly o jeho pracích. Když pak v roce 1910 neuspěl ve snaze získat místo profesora vídeňské Akademie, a navíc se jeho projekt kostela svatého Ducha pro strohou modernost stal předmětem masivní kritiky – dokonce i samotného císaře –, rád přijal nabídku spolužáka Jana Kotěry, aby odešel učit do Prahy. Historik architektury Zdeněk Lukeš uvádí, že se tehdy u nás nechtěl ucházet o projekční práce, aby nebral kolegům architektům zakázky. Přesto několik návrhů, a dokonce realizací vzniklo. Dochoval se například nerealizovaný návrh na pomník Jana Žižky na Vítkově, na kterém spolupracoval se sochařem Suchardou. V seznamu jeho prací je i průčelí nárožního domu v pražské Platnéřské ulici, a například dva návrhy hrobek.

Hlavní práce u nás na něj však teprve čekala – a to už paradoxně u nás nežil. Vrátil se totiž do rodné Lublaně, kde byl v roce 1920 jmenován profesorem na nově založené univerzitě. Přesto jej prezident Masaryk prosadil jako hlavního architekta Pražského Hradu, který měl přetvořit „z hradu monarchistického na hrad demokratický“. Do jaké míry se mu tento Masarykův idealistický záměr podařilo uskutečnit, si netroufám posuzovat, v každém případě však postupoval velmi citlivě, takže jeho moderní úpravy nijak nekontrastují s historickým prostředím a dobře do něj zapadají. Málo se ví, že plány na ně připravoval v Lublani a v Praze na jejich provedení nechával dohlížet svého žáka architekta Ottu Rothmayera. Kontrolovat je pak přijížděl o letních prázdninách. Takto působil patnáct let, dokud TGM zastával svůj úřad. Jeho práce se však nesetkávala jen s podporou a porozuměním. Některé z jeho návrhů, zejména urbanistických, byly odmítnuty jako příliš moderní, a v polovině třicátých let byl dokonce napadán v tisku, že jako „cizák ničí posvátné sídlo českých králů“. Tedy podobná situace jako ve Vídni před pětadvaceti lety.

Plečnik, který za své práce pro Pražský Hrad prý nikdy nepřijal žádný honorář (považoval za čest, že je může provádět), tedy svou činnost v Praze ukončil. Mimo Hrad tu po něm zůstala naprosto mimořádná památka – jedna z nejkrásnějších pražských staveb, kostel Nejsvětějšího Srdce Páně na Vinohradech, připomenutý už na známce a nyní i na kuponu nového

aršíku. Na něm v úplnosti vidíme, že Plečnikův styl byl zcela osobitý, moderní, strohý, a přitom decentně zdobný, což je zdanlivý protimluv, ale jemu se tyto protiklady podařilo skloubit. Tím se liší od prací svých vrstevníků, rovněž slavných architektů, a jeho stavby poznáte na první pohled.

Nová emise k jeho počtě vznikala původně jako společné vydání se Slovinskem, z nějž však, bohužel, nakonec sešlo. Jan Kavan přitom navrhl krásnou známku, na níž by v Plečnikově rodišti mohli být pyšní. Podoba je vystižena skvěle, jistě i díky Ondráčkově rytině, která by mohla být příkladem uměřenosti – čar a bodů je v ní přesně tolik, že když se podíváte zvětšovací sklem, rázem nabydete dojmu, že nic neschází ani nepřebývá. Podoba aršíku je přitom nezvyklá a vybočuje z tuzemské tradice; i to je ale dobré, je to signál, že naše známková tvorba neustrnula a hledá nové cesty. Dobrou práci odvedla i PTC.

Pokud budete mít možnost, srovnajte aršík s obálkou dne vydání – známka na ní vypadá větší, i když jde samozřejmě o optický klam. V kresebné výzdobě FDC je Plečnikova amfora a baldachýn schodiště do Jižních zahrad Pražského Hradu. V razítku je obraz plastiky orla (nebo sokola?), kterou zamýšlel umístit na vrchol obelisku. Pod ním je miniatura jeho podpisu.

Josef Plečnik u nás zanechal výraznou stopu. Ne vždy mu přitom naši byli vděční – někdy byli dokonce tak nevděční, až je kupodivu, že na Prahu a Československo nezanevřel. Nestalo se to, a tak je zcela namístě, že se v emisním plánu našla možnost připomenout jej a jeho dílo tímto slavnostním způsobem.

FB

